

HELMUT NIMSCHOWSKI

(Marx Károly Egyetem Lipcse)

Algéria társadalmi fejlődése a nyolcvanas években és
a demokratikus, antiimperialista, hazafias erők egy-
ségének a politikája

Algéria társadalmi fejlődése a nyolcvanas évek elejétől a múlt évtizedhez képest változásokat mutat a stratégiában és a politikában. A Chadli Bendjedid körül tömörült vezető erők reagálnak ezzel a hetvenes években kialakult új feltételekre és ellentmondásokra. Politikájukat differenciált értékeléssel fogadták a haladó erők. Az egyes intézkedésekkel való egyetértés kedvezett olyanok elutasításával, amelyekről úgy vélték, hogy kedveznek az imperializmusnak és a hazai kizsákmányoló rétegeknek. Táplálták azokat az aggályokat, hogy ezek jobbrafordításhoz vezethetnének a burzsoázia reakciós szárnyának azok a törekvései, hogy a végrehajtott korrekciókat kihasználják gazdasági és politikai pozícióik erősítésére, és megfordítsák a progresszív fejlődést. Élesednek a reakció és a haladás közt a társadalmi fejlődés további útjáról folytatott viták, és új követelményeket támasztottak a tömegekkel szemben a tudatosság, a szervezettség és a harci készség tekintetében. Még nem dőlt el a küzdelem. Kimenetelét döntő mértékben az fogja meghatározni, hogy milyen mértékben sikerül a haladó erőknek háttérbe szorítani azt, ami megosztja őket, megtalálni az együttműködés lehetőségeit a sürgető feladatok megoldásában.

I. Új feltételek. Ellentmondások és feladatok

Miután Algéria 1962-ben a Nemzeti Felszabadítási Front /FLN/ vezetésével vívott hét és fél éves háború eredményeként kivívta állami önállóságát, a hatvanas és a hetvenes években a forradalmi demokraták vezetése alatt mélyreható társadalmi változásokat valósított meg, melyek nemzeti demokratikus forradalmi jelleget öltöttek. Ez komplikált, ellentmondásos és egyáltalán nem folyamatos viszonyok között zajlott le, s ez a folyamat újabb ellentmondásokat hozott létre. A hetvenes évek elejétől megkezdődött az egypártrendszer feltételei között a progresszív erők akcióegységének a kialakulása, amelyben a kommunisták is részt vettek. Ennek az 1976-ban elfogadott nemzeti charta^{1/} jelentette a szilárd platformját. A nemzeti demokratikus szövetség erősítette a hazafias és demokratikus tényezők erejét.

A Houari Bumediene elnök 1978-ban bekövetkezett halála után Chadli Benjedid vezetésével hatalomra került új vezetés határozatot hozott az FLN 1979-es IV. kongresszusán arról,^{2/} hogy folytatja a megelőző korszak progresszív irányvonalát, s megkísérli megoldani a keletkezett ellentmondásokat. A hetvenes évek végén és a nyolcvanas évek elején egy sor új külső és belső feltétellel találta szemben magát.

1. Az Amerikai Egyesült Államok áttért a konfrontációs irányvonalra, fegyverkezési hajszába kezdett, s ezzel összefüggésben nyomást gyakorolt politikai, gazdasági és katonai téren a fejlődő országokra. Franciaország ugyancsak fokozta Afrikában neokolonialista tevékenységét. Nyugtalanságot váltott ki az amerikai katonai bázisok jelenléte, a francia ka-

tonai tanácsadók tevékenysége Marokkóban, valamint az, hogy az USA és Franciaország fegyvereket szállított a nyugati szomszédnak. Megterhelte Algéria gazdasági fejlődését a Nyugat-Szahara-i konfliktus, amelyben Algéria a POLISARIO frontot támogatja, fokozta a nyugtalanságot a térségben, s akadályozta a Maghreb-népek békés együttműködését. A kapitalista világgazdasági válság megnehezíti a gazdasági elmaradottság és függőség felszámolását. Hatása Algériában egyebek közt a kőolajból eredő jövedelmek csökkenésében, a 15 milliárd dollár értékű külföldi eladósodásban /1985/, valamint az inflációs tendenciákban jelentkezett. Az adósságok törlesztése az exportból eredő jövedelem 41,2 %-át vette igénybe. A nemzetközi monopóliumok és pénzügyi szervezetek fokozták az Algériára gyakorolt nyomást, amely a kapitalista államokkal bonyolítja le külkereskedelmének a 90 %-át.

2. Az algériai gazdaság regionális és strukturális aránytalanságai /az egyes régiók egyenlőtlen fejlődése, az egyes gazdasági ágazatok nem kielégítő összefonódása, az újonnan létesített és a legmodernebb technikával ellátott üzemek alacsony kihasználtsági foka; a gépipar, a feldolgozó és a fogyasztási cikkeket előállító ipar elmaradottsága, a közlekedésügyben való lemaradás, a mezőgazdaság stagnálása, amely 1980-ban csak 30 %-ban volt képes fedezni az élelmiszer szükségleteket; a mérnöki és a technikai személyi állományban megmutatkozó hiányok, a szakemberhiány/.

3. A szociális problémák kiéleződése, aminek nagy mértékben a lakosság számának évi 3,2 %-os gyarapodása és a gyors ütemű urbanizáció volt az oka /1984-ben 9,2 millió algériai élt városokban, ez a lakoságnak 43,1 %-a/. Magas volt a mun-

kanélküliség, krónikus a lakáshiány, nőtt az élelmiszerek deficitje és a fogyasztási cikkek hiánya.

4. Elharapódzott a korrupció, az állami pénzeszközök pazarlása és hűtlen kezelése; fokozódott a hanyagság, csökkent a fegyelem és a rend az állami intézményekben.

5. Gazdaságilag megerősödött a hazai kapitalisták osztálya, politikai befolyásuk pedig növekedett. Az adminisztráció kibővítésével és egy erős állami szektor kialakulásával összefüggésben létrejött egy befolyásos bürokratikus - polgári réteg is, amely szövetkezett a "régi" burzsoáziával /nagykereskedők, ingatlantulajdonosok, nagybirtokosok, multinacionális monopóliumokkal összefonódott nagyiparosok/, valamint imperialista körökkel. Ez a két frakció alkotja a burzsoázia reakciós, antidemokratikus szárnyát. Az ország belső életében ez jelenti a legnagyobb veszélyt a progresszív fejlődés számára. Ezzel párhuzamosan megerősödött a mezőgazdaság átszervezése és a magánszektorban céltudatosan végrehajtott támogató intézkedések /ezek a kisipart, az építésügyet, a feldolgozó és a fogyasztási cikket gyártó ipart érintették/ eredményeként a polgári középosztály. Ez a "demokratikus tőke"^{3/} jegyeinek a hordozója, mert bizonyos mértékben antiimperialista, hazafias pozíciókat képvisel, és nem zárkózik el a dolgozók szociális követeléseitől.

6. Megerősödtek a polgári és kispolgári ellenzéki csoportok /muzulmán fundamentalisták, az Ahmed Ben Bella korábbi elnök és Ait Ahmed körüli csoportosulások; az Emberi Jogok Algériai Ligája, a kabil autonomisták mozgalma stb./, melyek az eddigi politika gyökeres megváltoztatására törekuszenek, s kihasználják a lakosság elégedetlenségét.

II. A stratégia és a taktika változásai; ezek eredményei

Az ország szuverenitása védelmének, valamint a gazdasági önállóság megváltozott körülmények közti elérésének a szükségessége arra indította az algériai vezetést, hogy új utakat és módszereket keressen, és változtatásokat hajtson végre stratégiájában és politikájában:

Gazdasági téren mindenekelőtt a mezőgazdaság fejlesztését tartotta szem előtt és intézkedéseket fogantatosított abból a célból, hogy elérje élelmiszerekből az önellátást. Jelentős pénzeszközöket biztosított a technikai fejlesztésnek és a modernizációnak, és szorgalmazta a mezőgazdasági szakértők kiképzését. A kormány befejezettnek nyilvánította az agrárforradalmat és visszafejlesztette. Feloszlatta a falusi szolgáltató szövetkezeteket és újból engedélyezte a magán nagykereskedelmet. Lépésről lépésre átalakította a korábban öngazgatással rendelkező farmokat és az agrárforradalom során létrehozott termelő szövetkezeteket egységes üzemekké, az u.n. "Domaines Agricoles Socialistes"-ekké /DAS/. 1986-ban a 3145 DAS összterülete 2,8 millió hektárt tett ki. Ezeknek az adatoknak a tanúsága szerint az egykori termelőszövetkezeti földek egy része /kb. 500 000 ha/ ismét egyéni paraszti használatba került. A kormány ezenkívül még állami földbirtokot adott el magánszemélyeknek, akik kötelezettséget vállaltak arra, hogy megővelik és mezőgazdaságilag hasznosítják a megszerzett földet.^{4/}

A kormány a mezőgazdasági termelés fokozása érdekében összekapcsolja azokat a törekvéseket, amelyek az állami farmok szanálására irányulnak az egyéni, mindenekelőtt a középparasztok

hitelek, traktorok, gépek, vetőmag és műtrágyák formájában történő nagyvonalú támogatásával.

A mezőgazdasági termelés intenzívebbé tétele együtt járt mindenekelőtt öntözőberendezések létesítésével és melegházak építésével.

A kormány folytatta az iparosítás politikáját. Ám a 70-es évekkel szemben mindenekelőtt azoknak az ágazatoknak a kiépítését tartotta elsődlegesnek, melyek nem a kőolaj és a földgáz kitermelésével voltak kapcsolatosak /a gépipar, a feldolgozó, a szállítóipar, valamint a fogyasztási cikkek előállító ipar/. Nagy figyelmet fordított a termelési kapacitás minél jobb kihasználására, a vezetés hatékonyságának, valamint az egyes szakágazatok összefonódásának a fokozására. Ennek célja az import csökkentése volt. A kormány kitartott az állami szektor kiemelt fejlesztése mellett /ebből a szektorból eredt 1982-ben az ipari termelés 70 %-a és a nemzeti jövedelem 65 %-a/, s lépéseket tett gazdasági teljesítő képességének, hatékonyságának és gazdaságosságának a fokozása érdekében. Ugyanakkor támogatta a közepes nagyságú hazai tőkés, illetőleg kisipari hazai üzemek tevékenységét és engedélyezte "vegyes társaságok" alakítását, melyeknek egyaránt részese volt a külföldi és a hazai állami tőke is. Az eddigi ipari ágazati egységek helyébe egy sietve végrehajtott restrukturálási kampány során 450 állami nagyüzemi vállalatot hoztak létre. Bizonyos feltételek mellett engedélyezte a kormányzat állami tulajdon /lakóterek és műhelyek, nem hasznosított földbirtokok/ átruházását magánszemélyekre. Jelentős eszközöket bocsátott rendelkezésre a közlekedés fejlesztésének céljaira. A vezetés szorgalmazta továbbá, a közjavak minél ha-

tékonyabb felhasználását, a természeti erőforrások intenzívebb feltárását, a termelés rendszeres fokozását, valamint a termékek minőségének a javítását. Felhívta a figyelmet a munkafegyelem fokozására, minden dolgozó becsületbeli kötelességévé tette a tisztességes, alkotó munkát, és a nemzeti feladat rangjára emelte a "termelésért folytatott csatát". Mindezeknek az intézkedéseknek az volt a célja, és ma is az, hogy a saját erőforrások jobb kihasználásával, a rendelkezésre álló összes anyagi és emberi potenciál mozgósításával és kibontakoztatásával előbbrevigyék az elmaradottság leküzdését, a gazdasági függőségtől való megszabadulást, s ezzel erősítsék a nemzeti önállóságot, és utat törjenek a társadalmi haladásnak. E mögé a célkitűzés mögé sorakoznak fel további szociálpolitikai intézkedések /munka- és képzési helyek teremtése, lakásépítési program, az oktatásügy és az egészségügy kiépítése stb./. Az ország jobb mezőgazdasági hasznosítását szolgálja az ország új adminisztratív beosztása is.^{5/} Az alapvetően antiimperialista beállítottságú külpolitikája keretében Algéria a 80-as évek közepén bővítette együttműködését a szocialista és a fejlődő országokkal. Erich Honecker baráti látogatása Algériában 1984 decemberében koronázta az NDK és Algéria közti régóta tartó gyümölcsöző együttműködést és új impulzusokat adott a kölcsönös kapcsolatok fejlődésének. Chadli Bendjedidnek 1986 márciusában a Szovjetúnióban tett útja új horizontokat nyitott az Algéria és a Szovjetúnió közötti együttműködésnek. A gazdasági, kereskedelmi és tudományos-technikai együttműködés hosszúlejáratú programjában egyezett meg a két állam.^{6/}

A politika nemzeti önállóságot célzó új vonásainak a tük-

rözdése meglátszik az ideológia területein is. Az algériai vezetők az arab-izlám örökséget, a harcos antikolonialista és nacionalizmista hagyományokat, valamint a felszabadító forradalom tapasztalatait jelölik meg a nemkapitalista társadalmi koncepciók forrásaiként. Ismételten megerősítették azt a szándékukat, hogy a társadalmi haladásnak egy teljes mértékben önálló útján felépítenek egy kizsákmányolástól mentes társadalmat.

A stratégiának és a taktikának mindezek a változásai az újraformált és 1986-ban elfogadott nemzeti chartában fejeződtek ki koncentrált formában.^{7/} Jóllehet még világosabban alakot öltöttek benne bizonyos nem proletár osztályerőkre jellemző vonások, melyek már az 1976-os megfogalmazásban is fellelhetők voltak, az új dokumentumra alapvetően mégis csak a hazafias és haladó irányvonal a jellemző. Ez a tény arra ösztönözte az algériai kommunistákat, hogy felhívják a népet arra, hogy az 1986. január 16-i referendumban a nemzeti charta elfogadása mellett szavazzanak. Úgy ítélték meg, hogy ellentmondásai ellenére "egy nagyon széles hazafias szövetség alapjául szolgálhat a vívmányok és a függetlenség védelmében".^{8/}

A burzsoázia gazdasági megerősödése ösztönzőleg hatott az uralkodó kispolgári erők blokkján belüli polgárosodási tendenciákra. A burzsoázia reakciós, illetőleg demokratikus frakcióihoz tartozó híveknek és párttagoknak egyaránt sikerült megerősíteniük pozícióikat a paraszti-kispolgári elemek rovására. Mindez változásokat eredményezett a szociális, illetőleg a politikailag heterogén erőknek az FLN 1979-es IV. kongresszusán létrehozott koalíciójában. Ezek részben abban manifesztálódtak,

hogy a forradalmi demokrácia politikai-ideológiai szempontból haladó erői elveszítették a vezetésen belül a kezdeményezést, de nem váltak ki belőle. Másrészt azoknak az erőknek egy része, melyek kapitalistabarát, reformista magatartást tanúsítottak, üzleteléssel, valamint a burzsoázia reakciós köreihez fűződő kapcsolataik révén kompromittálták magukat, ugyancsak elveszítették hivatalaikat. Azok viszont, akiknek sikerült megtartaniuk állásukat és befolyásukat, eddig nem tudtak szert tenni vezető szerepre a hatalmi apparátuson belül, s így azt sem tudták elérni, hogy alapvetően megváltozzék az irányvonal. Olyan személyek szerezték meg a meghatározó pozíciót, akik politikai-ideológiai tekintetben a forradalmi demokrácia balszárnya és a kispolgári-reformista, kapitalista frakció között állanak, s akiket Algériában "centristákként", vagy pedig egy "harmadik út" híveiként emlegetnek. Az a törekvés jellemző rájuk, hogy realiztikusan, rugalmasan, s egyszersmind pragmatikusan kíséreljék meg a feladatok megoldását. A társadalmi átalakításokban végét vetették a túl gyors előrehaladás politikájának, és helyette alacsonyabb sebességre kapcsolnak; sőt néhány részterületen visszafelé tettek néhány lépést. Arra szólítottak fel, hogy a munka minden szintjén nagyobb tervszerűség, rend és szigor uralkodjék, s mindenekelőtt saját erőkre és erőforrásokra támaszkodjanak. Aból indulnak ki, hogy a nép körében még jelentősek az antiimperialista-demokratikus nemzeti egyetértés sajátosságai, s aból a célból, hogy a nemzet valamennyi erőforrását és lehetőségét mozgósítsák, fokozottabb mértékben figyelembe veszik a nemzeti burzsoázia érdekeit. Azt is megkísérlik, hogy megfeleljenek a széles dolgozó tömegek elvárásainak. Ezek az erők mesz-

szemenően megőrizték antiimperialista-demokratikus, hazafias alapállásukat. Cselekvésüknek az a törekvés a mozgató rugója, hogy az új adottságok és feladatok alapján megteremtsek a nemzeti erők egységét, betemessék a korábbi hatalmi harcokból eredő árkokat, a hazai burzsoáziát is beleértve széles osztályerőket vonjanak be az aktuális feladatok megoldásába, a lehető leg szélesebb nemzeti konszenzus fenntartása mellett reformok és békés megegyezés útján oldják fel a társadalmi ellentmondásokat és megfelelő intézkedésekkel elejét vegyék a szociális ellentétek kiéleződésének. Ezeknek a "mérsékelt", "centrisztikus" áramlatoknak a dominanciája az FLN-párt, az állami adminisztráció és a tömegszervezetek sok magas tisztviselőjének az áthelyezése, illetőleg lecserélése révén valósult meg. A jobboldali, kapitalistabarát szárny képviselőit /Bouteflika, Abdessalam, Bencherif, Tayebi/ éppúgy eltávolították a hatalomból, mint a baloldali szárny képviselőit /Yahiaoui/. Ilymódon Chadli Bendjedit elnök vezetésével komoly mértékben megnőtt az állami és pártvezetés homogenitása.

A vezetésben így kialakult erőviszony nem volt valami stabil kategória, és ma sem az, hanem a társadalmi fejlődés folyamatában maga is változik. Az a kényszerűség, hogy ellensúlyozni kell az imperializmus és a reakciós körök által intenzíven űzött destabilizációs politikát, és biztosítani kell a megszerzett hatalmi pozíciókat, arra ösztönözte az uralkodó erők blokkján belüli domináns csoportot, hogy megtalálják annak a módját és eszközeit, hogy kiszélesítsék a rendszer bázisát.

Ennek legfontosabb eszközét az FLN-párt szervezeti és politikai-ideológiai erősítésében találták meg. Ez megszilárdí-

totta szervezeti struktúráját, és a hetvenes években megteremtett feltételek alapján a társadalom vezető és meghatározó politikai erejévé formálódott. Konszolidálódásának kísérő jelensége volt a neki alárendelt politikai tömegszervezetek még mindig szigorú alárendeltségi viszonya és ellenőrzése. Ez magában foglalta a nem az FLN-párthoz tartozó politikai erők ténykedése lehetőségeinek a korlátozását is a tömegszervezetekben.^{9/} Az FLN-párt jellege szerint széles rétegeket felölelő nemzeti demokratikus párttá formálódott. Egymástól is nagyon különböző szociális és politikai erők hatnak benne, közöttük forradalmi-demokratikus erők is.

Az algériai vezetés új stratégiája és politikája differenciált és részben ellentmondásos eredményeket hozott. Algéria képes volt arra, hogy a kapitalista világgazdaság kedvezőtlen feltételei ellenére - a népgazdaság végül is kötve maradt benne - az 1. 5 éves terv során /1980-1984/ csökkentsen egy sor növekedési nehézséget, eredményeket érjen el a gazdaság egészségesebbé tételében, és arra, hogy átlagosan évi 6 %-os folyamatos^{10/} gazdasági növekedést érjen el. Az állami szektor a reakció támadásai ellenére is megőrizte kiemelt szerepét. Az állami szektor 1980-84 folyamán 100 milliárd dínár beruházást eszközölt, míg ugyanez a magánszektor esetében 1000 tervezetet figyelembe véve 3 milliárdot tett ki.^{11/} Algéria pénzügyi helyzete viszonylag stabil maradt; külföldi adósságát 1984-ben 5 milliárd dollárral sikerült csökkentenie. A termelés fokozása, az állami üzemek gazdaságosságának és hatékonyságának a növelése érdekében hozott intézkedések hoztak ugyan pozitív eredményeket, de azzal a következménnyel is jártak, hogy bezártak gazdaságtalan

üzemeket és a termelés ésszerűségéből fakadó okok miatt elbocsátottak egy bizonyos számú munkást. A magánszektor nagyvonalú fejlesztése következtében számos kis és közepes nagyságú ipari üzem keletkezett, melyek segítettek kielégíteni a fogyasztási javak iránt megnyilvánuló fokozott keresletet. A hazai magántőke összességében nem a kívánt mértékben járult hozzá a termelékenység fejlesztéséhez és új munkahelyek teremtéséhez. Még mindig érvényesül az inproduktív szektorban megnyilvánuló aktivitás a produktív szférában történő beruházásokkal szemben. A gazdaságilag megerősödött burzsoázia -- nem minden siker nélkül -- politikai befolyásának a fokozására törekszik. Ennek kapcsán egyes frakciói a nemzeti demokratikus fejlődés vonatkozásában differenciált magatartást tanúsít. A burzsoázia reakciós szárnya az imperializmus támogatásával megkísérli, hogy az algériai vezetés új politikáját a nemzeti demokratikus fejlődéstől való eltérés kiinduló pontjává tegye.

A mezőgazdaság fejlesztése rövid időn belül a mezőgazdasági termelés fokozódásához vezetett. Algéria 1986-ban 30 mill. dt-val a legnagyobb gabonatermést takarította be nemzeti függetlenségének kivívása óta. Javítani lehetett a lakosság zöldség- és gyümölcs ellátását. Szociális területen ellentmondásosak az eredmények.

Az egy lakosra jutó évi társadalmi termék 1982-ben bruttó 2350 dollárra emelkedett /ezzel összevetve Indiában ez csak 260 dollárt tett ki/.^{12/} Az 1980-84 közötti időszakban 720 000 új munkahelyet teremtettek /csak 1985-ben 150 000-et/, ebből 86 %-ot a társadalmi szektorban és 410 000 lakást építettek.^{13/} Nem lehetett viszont eddig megfékezni a létfenntartási költsé-

gek emelkedését. Csökkent a dolgozók vásárló ereje. A munkanélküliség pedig, jóllehet valamivel csökkent, de még mindig magas.

Pozitív visszhangra talált az állami üzemek dolgozói között az állami és pártvezetésnek az a felhívása, hogy minden területen fokozzák a nemzeti termelést. Mozgalom keletkezett a termelés fokozása és hatékonyabbá tétele érdekében, a pazarlás és korrupció ellen, az állami tulajdon védelmére, valamint a munka folyamata rendjének és fegyelmének biztosítására. Az "/állami/ üzemek szocialista vezetése" rendszerében fellelhető hibák ellenére /GSE/ hatékony eszköznek bizonyul az állami szektor demokratizálásában és védelmében, mint ahogyan az emelő szerepét is betölti a munkásosztály önálló politikai erővé fejlődésében.^{14/}

Számos sztrájk és gyűlés alkalmaával kifejezésre juttatták a munkások, alkalmazottak és mérnökök azt az eltökéltségüket, hogy visszaverik a reakciónak az állami szektor és más vívmányok ellen irányuló támadásait. Megerősítették a szocialista orientáltságú fejlődés fenntartását és folytatását célzó követelésüket.

A közös harcok során megerősödött a nép forradalmi, demokratikus és hazafias erői közötti együttműködés és szolidaritás. Nagy mértékben köszönhető az FLN 1983-as V. kongresszusa előkészítése során, valamint az új nemzeti charta vitájának a szakaszában 1985-ben a széles néptömegek fellépésének az, hogy a nyíltan kapitalista elemeknek nem sikerült a saját javukra megváltoztatni az erőviszonyokat és előidézni az irányvonal alapvető megváltoztatását. Ezt kétségkívül a haladó erők nagy

sikereként értékelhetjük. Az 1986. január 16-án megtartott népszavazás során az algériai nép meggyőző módon hitet tett a haladás útjának a folytatása mellett. A politikai viták elősegítették az uralmon lévő blokk domináló áramlatain belüli differenciálódást, és sok képviselőjét arra ösztönözte, hogy elhatalmolja magát a kapitalistabarát, reformista erőktől, egyértelműbben antiimperialista pozíciót foglaljon el, és erősebb támaszt keressen a népben. Ugyanakkor azonban azt sem lehet szem elől téveszteni, hogy az FLN-párt hatalmi és vezető monopóliumának a megteremtése során antidemokratikus autoriter tendenciák is jelentkeztek, melyek gátolják a dolgozó tömegek mozgósítását és a hazafias erők egységét.

III. Az egység feltételei és tényezői

Minden társadalmi átalakulás során csak akkor lehet biztosítani és elmélyíteni a szociális haladást, ha a haladás erői értenek ahhoz, hogy felülemelkedjenek az ideológiai nézetkülönbségeken, tömörüljenek a közös politikai akciók érdekében, s ezáltal túlsúlyra tegyenek szert a reakció ellenében. Ez a tény Algéria mai helyzetére is érvényes. Noha a haladás erői általában felismerték a közös cselekvés szükségességét, mégis megoszlik a véleményük az egyes osztályok és rétegek státusáról a szövetségben belül és az együttműködés módjáról. A társadalmi haladás biztosítása megköveteli, hogy megkeressük az egységnek azokat a formáit, olyan módszereket kell keresniük, melyek lehetővé teszik a nép valamennyi progresszív képességének a feltárását és egyesítését. Ennek során egy sor tény és tényezőt kell feltétlenül figyelembe venniük, egyebek közt az alábbiakat:

1. A függetlenség megtartásáért és az elmaradottság leküzdéséért vívott harcnak Fidel Castroval szólva "létfontosságú, alapvető prioritása van"^{15/} a felszabadított országok számára, mert enélkül kérdésesek maradnának a szociális változások, s ez nem is lehetne másként. Az önállóság biztosítása és erősítése, az imperialista zsarolási és beavatkozási kísérletek elhárítása, annak a megakadályozása, hogy a multinacionális monopóliumok gazdaságilag kifosszák az országot, az éhség, a nyomor és az elmaradottság leküzdése, valamint az önálló nemzeti gazdaság létrehozása határozza meg elsősorban az egység tartalmát és célját. A mindenekelőtt antiimperialista haladási iránya nagy szociális szélességet tesz lehetővé, s követel egyúttal, és szükségessé teszi, hogy teljes mértékben kiaknázzák az egyes osztályok és rétegek minden haladó képességét.

2. A nemzeti demokratikus forradalom szakaszában lévő országok esetében, mint amilyen Algéria is, továbbra is prioritása van az antiimperialista, általános demokratikus és összenemzeti feladatok megoldásának. Ezek megoldása hosszabb időt fog igénybe venni, és oly módon kell végbemennie, hogy előkészítse és tartsa nyitva a szocialista perspektívát, és megakadályozza, hogy a kapitalizmus váljék a meghatározó termelési móddá. A forradalmi folyamat mindenféle mesterséges erőltetése maximalisztikus programok által árt a hosszú távú perspektívának csakúgy, mint a burzsoázia kontrollálatlan fejlődése.^{16/}

3. Jelentős funkciót tölthet be a munkásosztály a szocialista perspektíva nyitva hagyása és előkészítése értelmében. Társadalmi formálódása Algériában igen előrehaladott stádiumban van. Ma kb. 1,8 millió dolgozót számlál. A döntő az lesz, hogy

a tömegszervezetek hatására önálló politikai erővé fejlődik. Elősegítheti ezt a munkásoknak a döntésekbe valóbevonásának a rendszere /GSE/. A szervezett munkásosztálynak és más dolgozó rétegeknek már ma is döntő szava van a társadalmi konfliktusokban. Szerepük tovább fog növekedni.

4. Kellő figyelmet kell fordítani arra a kiemelkedő szerepre is, amit a szövetségi politikában az iszlám tölt be Algéria társadalmi életében. A reakciós erők minden igyekezetükkel azon vannak, hogy az iszlámot a progresszív fejlődés visszafordítására használják fel, s ily módon visszaéljenek vele. Ha a haladó erők a társadalmi változások érdekében meg akarják nyerni a tömegeket, akkor kellő tisztelettel és óvatossággal kell viszonyulniuk a népnek az iszlám által formált gondolkodásához és magatartásához, fel kell tárniuk, a nemzeti függetlenségért és a haladásért vívott harc szolgálatába kell állítaniuk az arab-iszlám kulturális örökség humanista hagyományait, és meg kell akadályozniuk, hogy az iszlámmal visszaéljenek ellenforradalmi célok érdekében.

A "Szocialista Élcsoapat Párt" /PACS/, amelyik folytatja az algériai kommunisták harcát,^{17/} szövetségi politikájában annak a társadalmi fejlődésnek a differenciált és kritikai elemzéséből indul ki, amelyik Algériában a nyolcvanas évek eleje óta lezajlott. Megállapítja, hogy a társadalmi haladás ellenzői megkísérelték ugyan megszilárdítani pozícióikat, de eddig nem sikerült nekik megragadniuk a hatalmat, hogy tovább folyik a küzdelem a fejlődés útja körül, s hogy egységes cselekvés esetén sikerülhet a haladó erőknek elhárítani az imperializmus és a belső reakció próbálkozásait, megőrizhetik a nemzeti demokratikus

forradalom vívmányait, s megteremthetik a folytatásának a feltételeit. Szövetségi politikájuk arra irányul, hogy "széles frontot hozzanak létre a lezajlott szakasz vívmányainak a védelmére, és megakadályozzanak egy jobboldali fordulatot."18/

Felszólítja az ország összes hazafias és demokratikus erőit, hogy cselekedjenek együttesen és mindenekelőtt pl. a következő feladatok megoldása érdekében: 19/

- A függetlenség vívmányainak a védelme;
- védjék meg a kőolaj és földgáz kincset attól, hogy a nemzetközi monopóliumok rátehessék a kezüket;
- az állami szektor konszolidálása, hatékonyságának és demokratizálásának a fokozása;
- a mezőgazdaság fejlesztése az agrárforradalom vívmányainak a megvédése révén, a forradalom 3. szakaszának a megvalósítása, a szövetkezeti mozgalom támogatása, a kisparasztság segítése, a szervezeti és technikai erőfeszítések fokozása a termelékenység fokozása céljából;
- a magán nagykereskedelem és közvetítő kereskedelem ki- kapcsolása, az állami külkereskedelmi monopólium megtartása;
- a magántőkés produktív szektor ellenőrzött létezése a nemzeti tervgazdaság keretein belül azzal a feltétellel, hogy tiszteletben tartja a törvényeket, respektálja a dolgozók szociális és demokratikus jogait;
- igazságos takarékosági politikai megvalósítása, a nem munkából eredő magas jövedelmek szigorú ellenőrzése;
- haladó szociális politika, amely megfelel az ország lehetőségeinek, s mindenekelőtt a széles néprétegek lét-

szükségletét elégíti ki, s a társadalmi termelés szolgáltatásban áll;

- az állampolgárok emberi méltóságának és alkotmányos jogainak a tiszteletben tartása. Lehetővé kell tenni, hogy a néptömegek élhessenek demokratikus szabadságjogaikkal;
- az algériai nép sokrétű történelmi kulturális öröksége valamennyi pozitív elemének a kibontakoztatása;
- még határozottabb antiimperialista külpolitika.

A PAGES nézete szerint ezeknek a célkitűzéseknek az érdekében meg lehet nyerni a nép széles tömegeit a hazafias érzelmű burzsoá köröket is beleértve. A PAGES az akcióegységet úgy tekinti, mint az egységnek az egypártrendszer feltételei közt lehetséges és azoknak megfelelő formáját. Olyan mértékben támogatja az FLN-párt és a kormány intézkedéseit, amilyen mértékben azok a fent felsorolt feladatokat szolgálják, egyszersmind konstruktív módon vitába száll negatív aspektusokkal, valamint a kormány politikájának a gyengeségeivel és hibáival, és javaslatokat terjeszt elő ezek leküzdésére. Így szembefordul bizonyos antidemokratikus, autoriter módszerekkel, valamint a restrikciónal. A PAGES nem ment bele - nem hagyta magát beleszorítani - sem a kormánypolitika sommás alutasításába, sem a feltétel nélküli támogatásába, kialakította vele szemben a maga differenciált és önálló magatartását. Nagy jelentőséget tulajdonít a kormányzó FLN-párthoz fűződő kapcsolatoknak, és nem zárja ki, hogy az, "a jelenlegi szakaszban az együttes gyakorlati tevékenység vonatkozásában" "vezető helyet foglaljon el" az akcióegységen belül.^{20/}

S. Hadjeres hangsúlyozza: "A kommunisták megmaradnak emellett a kurzus mellett, ameddig az erőviszonyok a jelenlegi intéz-

ményes rendszeren belül elég teret engednek az antiimperialista akcióegységnek".^{21/} Az akcióegység érdekében kifejtett tevékenységüket összekapcsolják saját soraik erősítésével, "rugalmasan és sokoldalúan kihasználják a saját, önálló tevékenységük valamennyi lehetőségét a dolgozók érdekében, a demokrácia, a társadalmi haladás és a tudományos szocializmus javára."^{22/} A PAPS ezzel az elvhű, s ugyanakkor dinamikus szövetségi politikájával levonta a nemzeti történelemből fakadó tanulságokat, és figyelembe vette a nemzetközi forradalmi munkásmozgalom tapasztalatait.

Ha Algéria hazafias, haladó erői a nemzeti charta platformján megszilárdítják a kialakulóban lévő akcióegységet és megtalálják egy széles demokratikus együttműködés útjait és módzatait, akkor sikerülhet eltorlaszolniuk a reakció útját, biztosítani a forradalmi vívmányokat, és feltételeket teremteni a nemzeti demokratikus átalakulás 1962-ben megkezdett útjának a folytatásához.

Megjegyzések

1. Front de Liberation Nationale. Charte Nationale. 1976.
Algier 1976. Baumann, H., Nimschowski, H.. Die algerische Nationalcharta. Zu einigen Grundzügen ihrer Orientierung.
In Asien Afrika Lateinamerika /= Az algériai nemzeti charta. Orientáltságának néhány alapvonásáról./. In: Asien Afrika Lateinamerika, Berlin 4 /1986/ 2, 905-921. lap.
2. Nimschowski, H.: Zu den Ergebnissen des IV. Kongresses der Nationalen Befreiungsfront Algeriens /FLN/. /= Az FLN IV. kongresszusának eredményeiről./. In: Asien Afrika Lateinamerika, Berlin 7 /1979/ 3. 473-486. lap.
3. Maximenko, V.J.: Polityicseszkije Partyii v perehodnom obscesztve. Moszkva 1958, 134. lap.
4. Durand, J. - P., De l'ère de l'or á celle du petrole vert. Le redressement de l'agriculture. In: Le Monde diplomatique /Paris/, 1986 november, 36. lap.
5. 1984-ben a megyék számát az eddigi 31-ről 48-ra emelték.
6. Pravda /Moszkva/, 1986. március 28-i szám.
7. Parti du Front Liberation Nationale, Projet de Charte Nationale. 1986. Az El Moudjahid különlenyomata. Algir, 1986 január.
8. A PAPS felhívása: "Une base de large alliance patriotique".
Dátuma: 1986. január 11. /Sokszorosított anyag./

9. Így rendelkezik az FLN-párt 1980-as alapszabályának a 120. §-a arról, hogy vezető funkciókat a tömegszervezetekben csak az FLN tagjai tölthetnek be.
10. Pravda /Moszkva/ 1986. július 14.
11. El Moudjahid /Algír/ 1985. május 21/22.
12. Pravda /Moszkva/ 1986. július 14.
13. El Moudjahid /Algír/ 1985. március 3.
14. Saadi, N.: Syndicat et relations du Travail dans les entreprises socialistes en Algerie. In: Sraib. N.: Le Mouvement Ouvrier Maghrebien. Párizs 1985. pp. 96-121.
15. Castro, F.: A mexikói Excelsior című ujságnak 1985. március 21-én adott interjú. Berlin, 1985. 37. lap.
16. Lásd ehhez részletesebben:
Hutschenreuter, K. /Nimschowski, H./ Spiegel, F.: Die nationale Befreiungsbewegung im Kampf für Frieden, Entwicklung und sozialen Fortschritt in unserer Zeit /= A nemzeti felszabadító mozgalom harca napjainkban a békéért, a fejlődésért és a társadalmi haladásért/. In: Asien Afrika Lateinamerika, Berlin 14 /1986/, 205. lap.
17. Az Algériai Kommunista Párt történetéhez lásd: Hadjéres, Sadek, 1936-1986. 50 éme anniversaire du Parti Communiste Algerien. Dans la continuité des principes et des actes. o.o. 1986 június /sokszorosítva/, 24. lap. Továbbá: ugyanaz: Prinzipien, errungenschaften, Perspektiven. In: Probleme des Friedens und des Sozialismus /1986/, 9., 1194-1202. old.

18. Malki, A.: Im Dienste der Arbeiterklasse und des Volkes Algeriens /= Algéria népének és munkásosztályának szolgálatában/. In: Probleme des Friedens und des Sozialismus /1986/, 3., 423. lap.
19. "Message au congrès extraordinaire du Parti FLN."
/A PAPS Központi Bizottságának 1985. december 14-i sokszorosított közleménye./
20. Hadjeres, S.: Prinzipien, Errungenschaften, Perspektiven
/= Elvek, vívmányok, perspektívák/. In: Probleme des Friedens und des Sozialismus /1986/ 9., 1197. old.
21. Ugyanott.
22. Ugyanott.